

G

Good Corporate Governance and Tax Avoidance of Listed Companies in the Market for Alternative Investment (MAI) of Thailand

Arporn Klaewtanong^{1,*} Nopporn Peatrat² and Arthit Sutjasen³

Received: June 9, 2021 Revised: June 21, 2021 Accepted: September 10, 2021

Abstract

The objective of this study was to find out the relationship between good corporate governance and tax avoidance of listed companies in the Market for Alternative Investment (MAI) of Thailand. The data was collected from the financial statements and annual reports during year 2015-2019 of 488 companies. The multiple regression method was used to find out the relationship between good corporate governance and tax avoidance of Listed Companies in the Market for Alternative Investment (MAI) of Thailand. The study of good corporate governance consists of the ownership structure and the board of directors' structure. Tax Avoidance was measured by effective tax rate (ETR) and the ratio of income tax to total assets (TAX/ASSET). The results found positive relationship between board size and tax avoidance of listed companies in the Market for Alternative Investment (MAI) of Thailand.

Keywords: good corporate governance, tax avoidance, ownership structure

^{1,3} College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya

² Faculty of Management Science, Suan Dusit University

* Corresponding author. E-mail: arporn.kl@rmutsv.ac.th

การกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

อาภรณ์ แก้วทองค้ำ^{1*} นพพร แพทย์รัตน์² และ อาทิตย์ สุขเสนา³

วันรับบทความ: June 9, 2021 วันแก้ไขบทความ: June 21, 2021 วันตอบรับบทความ: September 10, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงิน และรายงานประจำปี ระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 จำนวน 488 บริษัท โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย การศึกษาการกำกับดูแลกิจการที่ดีประกอบด้วยโครงสร้างการถือหุ้น และโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท การหลบหลีกภาษีวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง และวัดจากอัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างขนาดคณะกรรมการบริษัทกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการที่ดี การหลบหลีกภาษี โครงสร้างการถือหุ้น

^{1,3} วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

* Corresponding author. E-mail: arporn.kl@rmutsv.ac.th

บทนำ

หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นการบริหารจัดการบริษัทให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนตระหนัก เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และสำหรับการดำเนินงานของบริษัทความรับผิดชอบต่อหรือบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้เสียภาษีที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ควรให้ความสำคัญกับการเสียภาษีให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ทั้งนี้บริษัทยังมีการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อให้เสียภาษีน้อยที่สุด โดยการหลบหลีกภาษีซึ่งเป็นวิธีในการที่ช่วยลดภาระทางภาษี โดยการหาช่องว่างทางกฎหมายเพื่อทำให้มีค่าใช้จ่ายภาษีน้อยลง ซึ่งไม่ได้เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย สำหรับการหลบหลีกภาษีมักจะดำเนินการโดยผู้บริหารขององค์กรในการพยายามที่จะลดภาระภาษีนิติบุคคลของกิจการ (Khurana & Moser, 2009) ทั้งนี้การศึกษาของ บดินทร์ มжавงค์ และโปบูลย์ ผจงวงศ์ (2562) พบว่า อัตราภาษีที่แท้จริง (Effective Tax Rates) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราภาษีที่บริษัทควรจ่ายให้กับภาครัฐของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อให้เสียภาษีน้อยที่สุด โดยบริษัทอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายภาษี สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐกำหนดหรือความแตกต่างระหว่างมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป จากผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีช่วยลดการวางแผนภาษีเงินได้นิติบุคคล (Annuar, Salihu, & Obid, 2014) สำหรับการกำกับดูแลกิจการที่ดีในส่วนของคณะกรรมการบริษัทมีหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท ทั้งยังรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น สำหรับคณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่เสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการและเพิ่มมูลค่าองค์กร ซึ่งผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างการถือหุ้นมีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษี (สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ, 2560) ทั้งนี้จากการที่บริษัทส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นบริษัทครอบครัว และมีการถือหุ้นแบบกระจุกตัว ทำให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและใช้อำนาจกับบริษัทในเครือ ในการบริหารกำไรและการวางแผนภาษี แม้ว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสร้างความน่าเชื่อถือกับนักลงทุน (สัตยา ตันจันทร์พงศ์, 2558ก)

ดังนั้น การกำกับดูแลกิจการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับบริษัทซึ่งกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดีอาจจะมีอิทธิพลกับการหลบหลีกภาษีของบริษัท จากข้อมูลดังกล่าวมาจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้นำหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนมาใช้ เพื่อที่จะสนับสนุนคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนให้มีการเสริมสร้างหรือพัฒนา กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดการสร้างคุณค่าแก่กิจการอย่างยั่งยืน และเป็นการสร้าง ความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

การกำกับดูแลกิจการ สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 คือ ความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแล รวมทั้งกลไกมาตรการที่ใช้กับการตัดสินใจของคนในองค์กร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งรวมถึง 1) การกำหนด วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก 2) การกำหนดกลยุทธ์นโยบาย และพิจารณาอนุมัติแผนงานและงบประมาณ และ 3) การติดตาม ประเมิน และดูแลรายงานผลการดำเนินงาน

การหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance)

Richardson, Taylor, และ Lanis (2013) ได้ให้ความหมายของการหลบหลีกภาษี คือ การทำให้ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง โดยการใช้องค์กวางทางกฎหมาย หรือการบริหารภาษีเพื่อให้เสียภาษีลดลง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การวางแผนภาษี

สัตยา ตันจันทรพงศ์ และรัชนิยา บังเมฆ (2560) ระบุว่า การวางแผนภาษี หมายถึง การทำให้ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง ซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) ที่อาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย หรือการบริหารงาน เพื่อให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้น้อยลงหรือไม่ต้องเสียภาษีเงินได้

บดินทร์ มหาวงศ์ และไพบุลย์ ผจงวงศ์ (2562) ระบุว่า การหลบหลีกภาษีจะเป็นการแสวงหาช่องโหว่ ของกฎหมายอากรและใช้ช่องโหว่ดังกล่าวในการประหยัดภาษี เพื่อลดทอนจำนวนภาษีที่จะต้องจ่ายให้น้อย ที่สุดหรือประหยัดที่สุด

กล่าวโดยสรุป การหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance) คือ การลดทอนจำนวนภาษีหรือการทำให้ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายอากร หรือการบริหารงานเพื่อประหยัดภาษี

ภาษีเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเพิ่มรายได้ของประเทศ โดยภาษีเป็นสิ่งที่กำหนดให้แต่ละบริษัท ต้องชำระ Fadhilah (2014) ระบุว่า ผู้เสียภาษีบางคนไม่ต้องการจ่ายภาษีที่สูง ทำให้ผู้เสียภาษีพยายามหลบหลีก ภาษี ซึ่งส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลง แต่บริษัทในฐานะผู้เสียภาษีมีเป้าหมายในการเพิ่มผลกำไรสูงสุดและ จ่ายภาษีต่ำโดยไม่ละเมิดกฎหมายด้วยการหลบหลีกภาษี ทั้งนี้การหลีกเลี่ยงภาษีไม่ได้หมายถึงบริษัทจะทำในสิ่งที่ ไม่ถูกต้อง อาจเนื่องมาจากมีหลายข้อกฎหมายที่อนุญาตหรือสนับสนุนให้บริษัทลดภาษีได้ เนื่องจากกฎหมายภาษี ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ (สุชาติ ศรีสกลกิจ, 2558) ทั้งนี้ รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง (2562) กล่าวว่า อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงของประเทศไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอาเซียน แสดงถึงรายได้ ของรัฐที่ต้องสูญเสีย โดยเป็นการถ่ายโอนความมั่งคั่งจากรัฐบาลไปยังผู้ถือหุ้น

ดังนั้น การกำกับดูแลกิจการมีขึ้นเพื่อให้การจัดการภาษีครอบคลุมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระ และความยุติธรรม (Winarsih, Prasetyono, & Kusufi, 2014) ทั้งนี้ Annuar และคณะ (2014) ระบุว่า กลไกการกำกับดูแลกิจการที่เข้มแข็งสามารถลดการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ และ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ (2558) ได้ศึกษาการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานผ่านการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีอิทธิพลในเชิงลบกับการวางแผนภาษี โดยได้รับคะแนนการกำกับดูแลกิจการเพิ่มขึ้นและลดการวางแผนภาษีลง อาจเป็นเพราะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยส่วนใหญ่มีลักษณะการถือหุ้นแบบบริษัทครอบครัว และมีส่วนได้เสียในกิจการ ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี แต่การศึกษาของ สุชาติ ศรีสกลกิจ (2558) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ผลการศึกษา พบว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการลดหย่อนอัตราภาษีการยกเว้นเงินได้หรือค่าใช้จ่ายที่สามารถหักได้เพิ่มขึ้น ทำให้ภาษีเงินได้ที่ต้องจ่ายจริงต่ำกว่าภาษีเงินได้ที่คำนวณได้จากกำไรสุทธิตามหลักการบัญชี ซึ่งไม่ใช่สาเหตุจากการวางแผนภาษีแต่อย่างใด

โครงสร้างการถือหุ้น

1. สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว

โครงการสร้างการถือหุ้นนั้นสามารถแบ่งได้ 2 แบบตามลักษณะการถือหุ้นของผู้ถือหุ้น ได้แก่ โครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว (Dispersed Ownership Structure) และโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัว (Concentrated Ownership Structure) ทั้งนี้ประเทศไทยมีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัว โดยมีลักษณะสำคัญคือจะมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่จำนวนน้อยราย แต่มีสัดส่วนการถือหุ้นจำนวนมากทำให้มีสิทธิออกเสียงที่เป็นสาระสำคัญ ถือได้ว่าเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกิจการทำให้ผู้ถือหุ้นรายอื่นเป็นเพียงผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (นิพนธ์ โพธิ์วิจิตร, 2555)

โครงสร้างครอบครัวมีอิทธิพลต่อความสอดคล้องกันของผลประโยชน์ของเจ้าของบริษัทและของผู้จัดการ ซึ่งกล่าวได้ว่าต้นทุนและผลประโยชน์ของการหลบหลีกภาษีนั้นมีมากสำหรับบริษัทครอบครัว อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องของการหลบหลีกภาษีนั้นน้อยกว่าผลประโยชน์สำหรับบริษัทครอบครัว (Annuar et al., 2014)

ทั้งนี้จากการศึกษาของ Annuar และคณะ (2014) ศึกษาความเป็นเจ้าของกิจการ การกำกับดูแลและการหลบหลีกภาษี ผลการศึกษา พบว่า การเป็นเจ้าของครอบครัวมีความเป็นไปได้ของการหลบหลีกเสียภาษีนิติบุคคลที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของคณะกรรมการ สอดคล้องกับการศึกษาของ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และ รัชเนีย บังเมฆ (2560) ศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผลต่อการวางแผนภาษีหลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มบริษัทครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงบวกกับการวางแผนภาษีที่เพิ่มขึ้น เพราะสามารถติดต่อสื่อสารกันภายในเครือญาติถึง

ผลการดำเนินงานที่แท้จริงของบริษัท ทำให้บริษัทครอบครัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรทางบัญชีและมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธัญพร ตันติยวงศ์ (2552) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษีและความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับมูลค่ากิจการในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า บริษัทที่มีกลุ่มครอบครัวเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมจะมีการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรภาษีลดลง ทั้งนี้การศึกษาของ Abdelfattah และ Aboud (2020) ศึกษาการหลบหลีกภาษี การกำกับดูแลกิจการและความรับผิดชอบต่อสังคม ระบุว่าบริษัทที่มีการถือหุ้นครอบครัวอาจจะมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H1: สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

2. สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน

นักลงทุนสถาบัน หมายถึง ผู้ลงทุนซึ่งเป็นบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ธนาคาร บริษัทเงินทุน บริษัทประกันวินาศภัย บริษัทประกันชีวิต นิติบุคคลประเภทบรรษัท กองทุนส่วนบุคคล กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตลอดจนกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นหนึ่งในกลุ่มนักลงทุนที่มีบทบาทอย่างมากในตลาดทุนในปัจจุบัน (จิตอุษา ชันทอง และกัลยกิตติ์ กิรติอังกูร, 2560)

จากการศึกษาของ Alkurdi และ Mardini (2020) ศึกษาผลกระทบของโครงสร้างการถือหุ้นและคณะกรรมการกับกลยุทธ์การหลบหลีกภาษี ประเทศจอร์แดน ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันกับการใช้กลยุทธ์การหลบหลีกภาษี ผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันช่วยลดการใช้กลยุทธ์ในการหลบหลีกภาษี และการศึกษาของ Han และ Suk (1998) ระบุว่า สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันมีผลต่อการดำเนินงาน หากนักลงทุนสถาบันเพิ่มขึ้นจะทำให้ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน ช่วยลดพฤติกรรมกักตุนผลประโยชน์ของผู้บริหาร ทั้งนี้ Fadhilah (2014) ระบุว่า นักลงทุนสถาบันมีอิทธิพลอย่างมากในการตรวจสอบการบริหารงานเนื่องจากจะมีการควบคุมการบริหารจัดการที่เหมาะสม ซึ่งทำให้ช่วยลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ทั้งนี้ นักลงทุนสถาบันยังสามารถลดต้นทุนของหนี้สินได้ โดยการลดปัญหาของตัวแทน ซึ่งสามารถลดโอกาสในการหลบหลีกภาษีได้ การศึกษาของ Annisa และ Kurniasih (2012) ระบุว่า นักลงทุนสถาบันที่ลงทุนระยะยาวสามารถลดโอกาสที่ฝ่ายบริหารจะมีส่วนร่วมในการหลบหลีกภาษี

การศึกษาของ Tandean และ Winnie (2016) ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศอินเดียกลุ่มอุตสาหกรรมผลิต ระหว่าง ค.ศ. 2010-2013 ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันกับการหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบวินัยและอิทธิพลต่อการกระทำของผู้บริหาร อีกสาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลกำไรในอนาคตให้สูงสุด ดังนั้น สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันจึงไม่ส่งผลต่อการหลบหลีกภาษี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H2: สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

3. สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ

การศึกษาของ Oxelheim และ Randoy (2003) ศึกษาผลกระทบของการแยกตัวออกจากตลาดทุนโดยแบ่งตามการนำกลไกการกำกับดูแลกิจการจากประเทศ Anglo – America มาใช้ ผลการศึกษา พบว่า บริษัทที่มีคณะกรรมการต่างชาติ (Anglo – America) จะนำระบบการกำกับดูแลกิจการมาพัฒนาการกำกับดูแลกิจการของบริษัทให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นต่างชาติจึงมีความสำคัญเหมือนทำหน้าที่เป็นช่องทางการถ่ายโอนกลไกการกำกับดูแลกิจการให้ดีขึ้น ซึ่งอาจหมายถึงกลไกการกำกับดูแลกิจการในประเทศที่มีการปกป้องนักลงทุนในระดับต่ำจะถูกพัฒนาได้ด้วยการเชื่อมโยงกับกลไกการกำกับดูแลกิจการจากประเทศที่มีการปกป้องนักลงทุนในระดับสูง

ทั้งนี้จากการศึกษาของ Alkurdi และ Mardini (2020) ทำการศึกษา ผลกระทบของโครงสร้างการถือหุ้นและคณะกรรมการกับกลยุทธ์การหลบหลีกภาษีในราชอาณาจักรฮังการี ซึ่งผลการศึกษา พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติกับความเป็นไปได้ในการใช้กลยุทธ์หลบหลีกภาษี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Annuar และคณะ (2014) พบว่า ผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติเป็นตัวกำหนดที่เป็นไปได้ของการหลบหลีกเสียภาษีนิติบุคคล แต่การศึกษาของ Hasan, Kim, Teng, และ Wu (2017) พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างนักลงทุนชาวต่างชาติกับการหลบหลีกภาษี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H3: สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท

1. ขนาดของคณะกรรมการบริษัท

การศึกษาของ Kurniasih และ Suranta (2017) ระบุว่า กลยุทธ์ด้านภาษีมีอิทธิพลต่อการกำกับดูแลกิจการ เมื่อบริษัทมีกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี จะส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติตามข้อผูกพันทางภาษีของกิจการ สอดคล้องกับการศึกษาของ Khurana และ Moser (2009) ให้เหตุผลว่าการกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบต่อวิธีที่กิจการใช้จัดการกับภาษี และการเป็นเจ้าของ สามารถกำกับดูแลและสร้างวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การศึกษาของ Annisa และ Kurniasih (2012) ระบุว่าจำนวนของคณะกรรมการบริษัทไม่สามารถลดกิจกรรมการหลีกเลี่ยงภาษีภายในบริษัทได้ เพราะคณะกรรมการบริษัทส่วนใหญ่มีส่วนได้ส่วนเสียในบริษัท และการศึกษาของ สัตยา ตันจันทรพงศ์ และรัชนิยา บังเมฆ (2560) พบว่า การแบ่งแยกระหว่างประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการจะมีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเพิ่มขึ้น เนื่องจากคำตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษี โดยคำตอบแทนผู้บริหารจะมีความสัมพันธ์กับกำไรสุทธิทางบัญชีซึ่งนำมาวัดผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร อาจเป็นไปได้ที่ผู้บริหารจะใช้นโยบายทางบัญชีและภาษีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองโดยการวางแผนภาษี

ทั้งนี้ Kurniasih และ Suranta (2017) ระบุว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีผลกระทบต่อการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทมหาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการจัดอันดับสูงสุด 500 แห่ง โดยนิตยสาร Fortune ซึ่งคณะผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการกำกับดูแลและให้คำปรึกษาเพื่อให้มั่นใจว่ามีการกำกับดูแลกิจการที่ดี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H4: ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

2. สัดส่วนของกรรมการอิสระ

การศึกษาของ Minnick และ Noga (2010) ระบุว่า คณะกรรมการอิสระจะมุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพโดยรวม Sefiana (2009) ระบุว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสระนั้นสามารถขัดขวางการบริหารกำไร ซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงภาษี นอกจากนี้ Kurniasih และ Suranta (2017) ได้กล่าวว่า เมื่อคณะกรรมการอิสระทำการตัดสินใจหรือวางแผนงานนั้นมักจะถูกนำมาใช้เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือข้อบังคับบางประการเท่านั้น และอาจไม่บรรลุเป้าหมายของการกำกับดูแลอย่างแท้จริง และการศึกษาของ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) ศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผลต่อการวางแผนภาษี หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระกับการหลบหลีกภาษี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H5: ขนาดของคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

3. ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ

บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อทำหน้าที่อย่างอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบในด้านการกำกับดูแลกิจการ คือ การดูแลให้บริษัทดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับ การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทำให้การปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระมากขึ้น ทั้งยังเป็นไปได้ยากที่ผู้ตรวจสอบและผู้บริหารจะร่วมมือกัน ดังนั้น จะช่วยลดการหลบหลีกภาษีได้ (Tandean & Winnie, 2016)

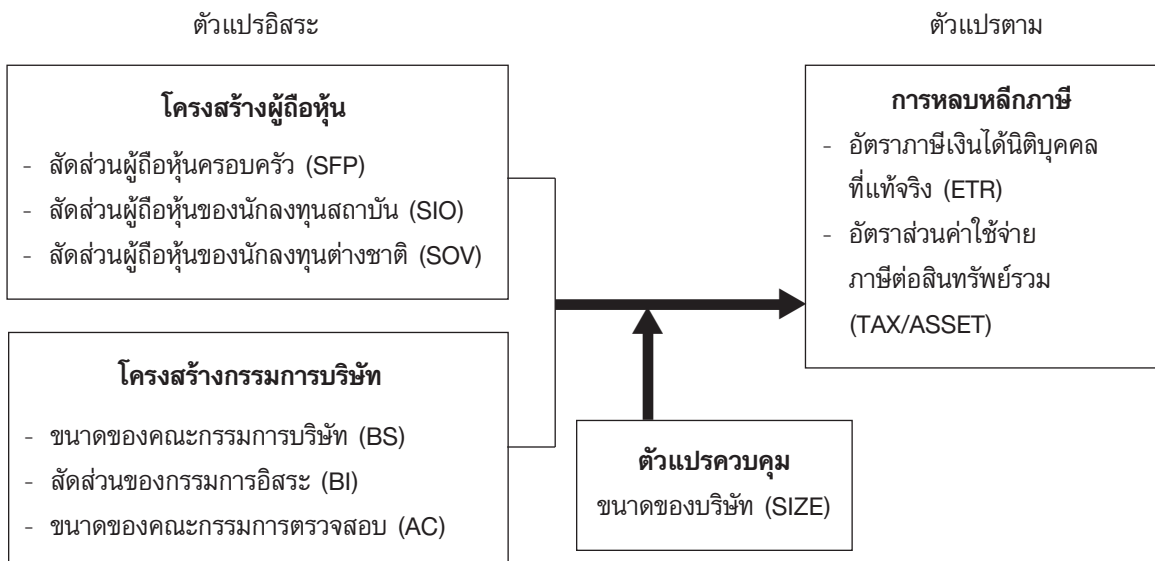
จากการศึกษาของ Tandean และ Winnie (2016) ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สาธารณรัฐอินเดีย ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต ระหว่าง ค.ศ. 2010-2013 ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษี โดยคณะกรรมการตรวจสอบมีจำนวนมากขึ้นมีความเป็นไปได้ที่จะลดการหลีกเลี่ยงภาษี เช่นเดียวกับการศึกษาของ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) พบว่า จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบมีอิทธิพลในเชิงลบกับการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง (วัดจากค่า TAX/ASSET) แสดงว่าบริษัทที่มีจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบเพิ่มขึ้นจะช่วยลดการวางแผนภาษี

ทั้งนี้การศึกษาของ สมศักดิ์ ประถมศรีเมฆ, กรวิภา เทียนภาสกร, จัญจลา ศิวะมาศ, และขวัญนุช เจริญวัฒน์วิญญู (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราภาษีที่แท้จริงที่กิจการจดทะเบียนต้องจ่าย ผลการวิจัยพบว่า ขนาดกิจการ และผลตอบแทนต่อคนที่กิจการจ่ายให้กับคณะกรรมการตรวจสอบมีผลเชิงลบกับอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งสรุปได้ว่า กิจการขนาดใหญ่มีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงกว่ากิจการขนาดเล็ก และการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมย่อมมีส่วนจูงใจให้กรรมการตรวจสอบสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกิจการด้วยการลดภาระภาษีเงินได้นิติบุคคลที่กิจการต้องจ่าย

การศึกษาของ Kurniasih และ Suranta (2017) รวมถึง Winarsih และคณะ (2014) กล่าวว่า ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมการหลบหลีกภาษีในบริษัท ทั้งนี้คุณภาพการตรวจสอบสามารถป้องกันหรือลดกิจกรรมการหลบหลีกภาษี สอดคล้องกับ Dewi และ Sari (2015) ได้อธิบายว่า ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมการหลีกเลี่ยงภาษีในบริษัท Annisa และ Kurniasih (2012) ระบุว่าเมื่อบริษัทใช้บริการตรวจสอบจากภายนอก อาจลดหรือป้องกันการหลบหลีกภาษีได้ และบริษัทที่ตรวจสอบโดยบริษัทที่มีคุณภาพ เช่น บริษัทผู้ตรวจสอบบัญชีรายใหญ่ระดับโลก 4 ราย มีโอกาสน้อยที่จะเกิดการหลบหลีกภาษี จากการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นที่มาของสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้

H6: ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย จำนวน 163 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย จากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงิน ประกันภัย และกองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมีโครงสร้างทางการเงินและบัญชีแตกต่างจากอุตสาหกรรมทั่วไป โดยศึกษาในระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 รวมระยะเวลา 5 ปี มีข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 654 บริษัท หักด้วยบริษัทที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนและไม่เสียภาษี จำนวน 159 บริษัท และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 7 บริษัท ดังนั้น จึงมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์คงเหลือทั้งสิ้น จำนวน 488 บริษัท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินประจำปี และรายงานประจำปีของบริษัท จากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาในระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 รวมระยะเวลา 5 ปี มีข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 488 บริษัท ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และนอกจากนี้ มีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระโดยการตรวจสอบ Multicollinearity โดยตัวแปรอิสระทุกตัวแปรนั้นมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระทุกตัวแปรหากมีค่าต่ำกว่า 0.1 ถือว่าไม่ดี ถือว่ามีความสัมพันธ์กันเองได้ ดังนั้น ค่าที่เหมาะสมควรมีค่ามากกว่า 0.1 ขึ้นไป และได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรอิสระประกอบด้วย โครงสร้างผู้ถือหุ้นวัดค่าจากอัตราการถือครองหุ้น ที่เก็บข้อมูลจากรายชื่อผู้ถือหุ้น 10 อันดับแรก ตามที่ระบุไว้ในรายงานประจำปี ได้แก่ สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ และโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท วัดจากจำนวนคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนของกรรมการอิสระ วัดจากจำนวนกรรมการอิสระของบริษัทต่อจำนวนคณะกรรมการบริษัททั้งหมด ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจากจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท สำหรับตัวแปรตาม คือ การหลบหลีกภาษี เก็บข้อมูลจากงบการเงินประจำปี การวัดค่าตัวแปรจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) โดยใช้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (Effective tax rate: ETR) ซึ่งคำนวณจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อก่อนภาษีเงินได้ โดยประยุกต์จากการศึกษาของ

ลัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชนิยา บังเมฆ (2560); Abdelfattah และ Aboud (2020); Kurniasih และ Suranta (2017) และ 2) โดยใช้อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) ทั้งนี้การนำวิธีการวัดค่าตัวแปรการหลบหลีกภาษีดังกล่าวมาใช้ เนื่องจากเป็นวิธีการวัดค่าตัวแปรที่มีการยอมรับและมีความเหมาะสม ทั้งยังใช้กันอย่างแพร่หลาย (Tang, 2020) ทั้งในงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการหลบหลีกภาษีและการวางแผนภาษี โดยสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

$$\text{ตัวแบบที่ 1 } ETR_{it} = \beta_0 + \beta_1 SFP_{it} + \beta_2 SIO_{it} + \beta_3 SOV_{it} + \beta_4 BS_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 AC_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\text{ตัวแบบที่ 2 } TAX_{it} = \beta_0 + \beta_1 SFP_{it} + \beta_2 SIO_{it} + \beta_3 SOV_{it} + \beta_4 BS_{it} + \beta_5 BI_{it} + \beta_6 AC_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

- โดยที่
- ETR_{it} = การหลบหลีกภาษีวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงของบริษัท i ในปี t
  - TAX_{it} = การหลบหลีกภาษีวัดจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
  - SFP_{it} = สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวของบริษัท i ในปี t
  - SIO_{it} = สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันของบริษัท i ในปี t
  - SOV_{it} = สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติของบริษัท i ในปี t
  - BS_{it} = ขนาดของคณะกรรมการบริษัทของบริษัท i ในปี t
  - BI_{it} = สัดส่วนของกรรมการอิสระของบริษัท i ในปี t
  - AC_{it} = ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท i ในปี t
  - $SIZE_{it}$ = ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
  - ε_{it} = ค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ตัวแปร (Variables)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่ามัธยฐาน (Median)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)
ETR	0.19	0.00	1.77	0.00	0.19
TAX	0.01	0.00	0.28	0.01	0.02
SFP	28.38	0.00	78.46	0.00	29.06
SIO	1.21	0.00	53.18	0.00	4.74
SOV	1.05	0.00	49.00	0.00	5.47
BS	8.50	5.00	15.00	7.00	1.53
BI	0.42	0.20	0.71	0.43	0.09
AC	3.13	3.00	5.00	3.00	0.39
SIZE	9.03	7.22	10.10	8.97	0.37

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา พบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.19 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.01 (ค่า ETR และค่า TAX/ASSET มีค่าต่ำแสดงว่ามีการหลบหลีกภาษีสูง) สำหรับโครงสร้างการถือหุ้น สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว (SFP) พบว่า สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 28.38 สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (SIO) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.21 และ สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ (SOV) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.05

โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (BS) พบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย มีจำนวนคณะกรรมการบริษัทเฉลี่ยเท่ากับ 9 คน มีสัดส่วนกรรมการอิสระเฉลี่ยร้อยละ 42 และขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน

จากตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระทุกตัวแปรนั้นมีค่าไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมีค่าไม่เข้าใกล้ 0 จึงไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity และจากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีโดยใช้อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรควบคุมขนาดกิจการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย และจากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีโดยใช้อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างขนาดของคณะกรรมการบริษัทกับการหลบหลีกภาษี และพบว่า ตัวแปรควบคุมขนาดกิจการมีความสัมพันธ์ทางลบกับการหลบหลีกภาษี

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษี โดยใช้อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	-0.386	0.217		-1.781	0.076		
SFP	-8.329	0.000	-0.013	-0.281	0.779	0.962	1.040
SIO	0.001	0.002	0.024	0.532	0.595	0.968	1.033
SOV	0.002	0.002	0.065	1.450	0.148	0.990	1.010
BS	-0.011	0.007	-0.091	-1.663	0.097	0.672	1.488
BI	0.156	0.107	0.075	1.461	0.145	0.753	1.327
AC	0.040	0.024	0.083	1.662	0.097	0.801	1.249
SIZE	0.053	0.024	0.105	2.275	0.023*	0.951	1.051

$R^2 = 0.036$ Adj. $R^2 = .022$ $F = 2.55$

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษี โดยใช้อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	0.128	0.023		5.473	0.000		
SFP	1.424	0.000	0.020	0.445	0.657	0.962	1.040
SIO	0.000	0.000	-0.026	-0.574	0.566	0.968	1.033
SOV	0.000	0.000	0.032	0.721	0.471	0.990	1.010
BS	0.002	0.001	0.120	2.227	0.026*	0.672	1.488
BI	0.001	0.012	0.005	0.104	0.917	0.753	1.327
AC	0.000	0.003	-0.005	-0.110	0.913	0.801	1.249
SIZE	-0.014	0.003	-0.252	-5.573	0.000*	0.951	1.051

$R^2 = 0.069$ Adj. $R^2 = 0.056$ $F = 5.091$

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการศึกษาสามารถเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานกำกับดูแลใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีและสำหรับผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบภาษีในอนาคตเพื่อลดความเป็นไปได้ในการหลบหลีกภาษี

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลงบการเงินประจำปี และรายงานประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2562 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยตัวแปรการกำกับดูแลกิจการที่ดีประกอบด้วย โครงสร้างการถือหุ้น และโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท ตัวแปรการหลบหลีกภาษีวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง และวัดจากอัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม

ผลการศึกษา พบว่า โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท คือ ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการหลบหลีกภาษีโดยวัดการหลบหลีกภาษีโดยใช้อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) และพบว่า ตัวแปรควบคุมขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย โดยการวัดการหลบหลีกภาษีทั้งวัดด้วยอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง (ETR) และวัดด้วยอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET)

สำหรับการกำกับดูแลกิจการที่ดีในส่วนของโครงสร้างการถือหุ้นประกอบด้วย สัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัว สัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบัน และสัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติ โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทประกอบด้วย สัดส่วนของกรรมการอิสระ และจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่พบความสัมพันธ์กับการหลบหลีกภาษี

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า โครงสร้างของคณะกรรมการบริษัท คือ ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการหลบหลีกภาษี โดยวัดการหลบหลีกภาษีใช้อัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) แสดงว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบต่อหลบหลีกภาษีเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Annisa และ Kurniasih (2012) ระบุว่าจำนวนของคณะกรรมการบริษัทไม่สามารถลดกิจกรรมการหลีกเลี่ยงภาษีภายในบริษัทได้ เพราะคณะกรรมการบริษัทส่วนใหญ่มีส่วนได้ส่วนเสียในบริษัท และสอดคล้องกับการศึกษาของ ลัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) พบว่า การแบ่งแยกระหว่างประธานกรรมการ

และกรรมการผู้จัดการ จะมีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเพิ่มขึ้น เนื่องจากค่าตอบแทนผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษี โดยค่าตอบแทนผู้บริหารจะมีความสัมพันธ์กับกำไรสุทธิทางบัญชีซึ่งนำมาวัดผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร อาจเป็นไปได้ที่ผู้บริหารจะใช้นโยบายทางบัญชีและภาษีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองโดยการวางแผนภาษี

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนผู้ถือหุ้นครอบครัวกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ต่างจากการศึกษาของ Annuar และคณะ (2014) ที่พบว่า การเป็นเจ้าของครอบครัวเป็นตัวกำหนดที่เป็นไปได้ของการหลีกเลี่ยงภาษีนิติบุคคล และ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) พบว่า กลุ่มบริษัทครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงบวกกับการวางแผนภาษีที่เพิ่มขึ้น เพราะสามารถติดต่อสื่อสารกันภายในเครือญาติถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของบริษัท ทำให้บริษัทครอบครัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรทางบัญชีและมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนผู้ถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ Tandean และ Winnie (2016) ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันกับการหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการกระทำของผู้บริหาร และการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลกำไรในอนาคตให้สูงสุด ดังนั้น สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันจึงไม่ส่งผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษี

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนผู้ถือหุ้นของต่างชาติกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ต่างจากการศึกษาของ Annuar และคณะ (2014) พบว่า การเป็นเจ้าของของชาวต่างชาติเป็นตัวกำหนดที่เป็นไปได้ของการหลีกเลี่ยงภาษีนิติบุคคลที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของคณะกรรมการ

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของกรรมการอิสระกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ต่างจากการศึกษาของ Sefiana (2009) ที่ระบุว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสระนั้นสามารถขัดขวางการบริหารกำไรซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงภาษี แต่ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของกรรมการอิสระกับการวางแผนภาษี

ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบกับการหลบหลีกภาษีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ซึ่งต่างจากการศึกษาของ Tandean และ Winnie (2016) และ สัตยา ตันจันทร์พงศ์ และรัชเนีย บังเมฆ (2560) พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อการหลีกเลี่ยงภาษี โดยคณะกรรมการตรวจสอบมีจำนวนมากขึ้นความเป็นไปได้ที่จะลดการหลีกเลี่ยงภาษี แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ Annisa และ Kurniasih (2012); Dewi และ Sari (2015); Kurniasih และ Suranta (2017); Winarsih และคณะ (2014) เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบไม่สามารถป้องกันการจัดการรายได้ที่

ดำเนินการโดยผู้บริหารได้ และขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมการทบทวนหลักกาเขียน แต่ทั้งนี้คุณภาพการตรวจสอบสามารถป้องกันหรือลดกิจกรรมการทบทวนหลักกาเขียน โดยบริษัทที่ตรวจสอบโดยบริษัท ผู้ตรวจสอบบัญชีรายใหญ่ระดับโลก 4 ราย มีโอกาสน้อยที่จะเกิดการทบทวนหลักกาเขียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาจัดสรรบุคลากรและงบประมาณเกี่ยวกับคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการอิสระ และคณะกรรมการตรวจสอบ เช่น การตั้งคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการอิสระ และคณะกรรมการตรวจสอบ ให้เหมาะสมกับประโยชน์ที่ได้รับ และยังคงสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบริษัท สำหรับนักลงทุนควรให้ความสำคัญกับแนวทางปฏิบัติในการทบทวนหลักกาเขียนของบริษัทเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาลงทุนอย่างรอบคอบมากขึ้น และหน่วยงานกำกับดูแลสามารถนำผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี และหน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสม เนื่องจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีการทบทวนหลักกาเขียนเพราะอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงโดยเฉลี่ยต่ำกว่าอัตราภาษีที่กำหนด

ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมการวัดค่าตัวแปรการทบทวนหลักกาเขียน อาจใช้การคำนวณจากอัตราส่วนเงินสดจ่ายค่าภาษีเงินได้ต่อกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเงินได้ หรือการใช้ค่าเฉลี่ย ETR และ TAX/ASSET สำหรับระยะเวลา 3-5 ปี เพื่อช่วยลดผลกระทบจากผลแตกต่างชั่วคราวทางภาษี เพื่อให้เห็นผลการวิจัยในมุมมองที่แตกต่างกันไปและเป็นการพัฒนาต่อยอดจากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการทบทวนหลักกาเขียนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย

บรรณานุกรม

- จิตอุษา ชันทอง และกัลยกิตติ์ กิรติอังกูร. (2560). การกำกับดูแลกิจการและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทร์วิโรฒ*, 8(2), 42-54.
- ธัญพร ตันตยวรงค์. (2552). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษีและความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับมูลค่าของกิจการ: หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิพัฒน์ โปธิ์วิจิตร. (2555). ผลกระทบของโครงสร้างผู้ถือหุ้น คณะกรรมการและคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อการบริหารกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- บดินทร์ มหาวงค์ และไพบุลย์ ผจงวงศ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานและการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม SET 100. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 13(18), 15-40.
- รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 14(1), 23-35.
- สมศักดิ์ ประถมศรีเมฆ, กรวิภา เทียนภาสกร, จัญจลา คิวมาศ และขวัญนุช เจริญวัฒนินิณญ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง กรณีศึกษาจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 5(1), 101-111.
- สัตยา ตันจันท์พงศ์. (2558ก). การกำกับดูแลกิจการ การบริหารกำไร และการวางแผนภาษีที่มีผลกระทบต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (น. 422-431). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สัตยา ตันจันท์พงศ์. (2558ข). การกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานผ่านการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Journal of the Association of Researchers*, 20(2), 105-112.
- สัตยา ตันจันท์พงศ์ และรัชนิยา บังเมฆ. (2560). อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบและโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผลต่อการวางแผนภาษี หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 13(37), 29-44.

- สุชาติ ศรีสกลกิจ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 (การศึกษาส่วนบุคคลปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Abdelfattah, T., & Aboud, A. (2020). Tax avoidance, corporate governance, and corporate social responsibility: The case of the Egyptian capital market. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 38, 100304. <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2020.100304>
- Alkurdi, A., & Mardini, G. H. (2020). The impact of ownership structure and the board of directors' tax avoidance strategies: Empirical evidence from Jordan. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 18(4), 795-812.
- Annisa, N. A., & Kurniasih. L. (2012). Effect of corporate governance on tax avoidance. *Journal Akuntansi and Auditing*, 8(2), 95-189.
- Annuar, H. A., Salihu, I. A., & Obid, S. N. S. (2014). Corporate ownership, governance and tax avoidance: An interactive effects. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 164,150-160. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.063>
- Dewi, G. A. P., & Sari, M. M. R. (2015). Effect of executive incentives, corporate risk and corporate governance on tax avoidance. *E-Journal Akuntansi Universitas Udayana*, 13(1), 50-67.
- Fadhilah, R. (2014). Pengaruh good corporate governance terhadap tax avoidance (Studi empiris pada perusahaan manufaktur yang terdaftar di BEI 2009-2011). *Journal Akuntansi*, 2(1) 1-22.
- Han, K. C., & Suk, D. Y. (1998). The effect of ownership structure on firm performance: Additional evidence. *Review of Financial Economics*, 7(2), 143-155. [https://doi.org/10.1016/S1058-3300\(99\)80150-5](https://doi.org/10.1016/S1058-3300(99)80150-5)
- Hasan, I., Kim, I., Teng, H., & Wu, Q. (2017). *The effect of foreign institutional ownership on corporate tax avoidance: International evidence*. Helsinki: Bank of Finland.
- Khurana, I. K., & Moser, W. J. (2009). *Shareholder investment horizons and tax aggressiveness*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=1517913>
- Kurniasih, L., & Suranta, S. (2017). Earnings management, corporate governance and tax avoidance: The case in Indonesia. *Journal of Finance and Banking Review*, 2(4), 28-35.

- Minnick, K., & Noga, T. (2010). Do corporate governance characteristics influence tax management? *Journal of corporate finance*, 16(5), 703-718.
- Oxelheim, L., & Randoy T. (2003). The impact of foreign board membership on firm value. *Journal of Banking and Finance*, 27(12), 2369-2392.
- Richardson, G., Taylor, G., & Lanis, R. (2013). The impact of board of director oversight characteristics on corporate tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Account Public Policy*, 32(3), 68-88.
- Sefiana, E. (2009). Pengaruh Penerapan Corporate Governance terhadap Manajemen Laba pada perusahaan Perbankan yang telah go public di BEI. *Journal Ekonomi Bisnis dan Akuntansi Ventura*, 12(3), 211-222.
- Tandean, V. A., & Winnie, W. (2016). The effect of good corporate governance on tax avoidance: An empirical study on manufacturing companies listed in IDX period 2010-2012. *Asian Journal of Accounting Research*, 1(1), 28-38.
- Tang, T. Y. (2020). A review of tax avoidance in China. *China Journal of Accounting Research*, 13(4), 327-338. <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2020.10.001>
- Winarsih, R., Prasetyono., & Kusufi, M. S. (2014). *Pengaruh good corporate governance and corporate sosial Responsibility terhadap tindakan pajak agresif: Studi pada erusahaan manufaktur yang Listing di BEI tahun 2009-2012*. n.p.
- Zhang, C., Cheong, K.-C., & Rasiyah, R. (2016). Corporate tax avoidance and performance: Evidence from China's listed companies. *Institutions and Economies*, 8(3), 61-83.